

atributumokat, amely attributumok a birói gyakorlatban bőségesen megvoltak, de a dura lex, sed lex büszkén fordul el a nála tapasztaltabb, körültekintőbb, méltányosabb. de mégis neki alárendelt birói gyakorlattól. Mint Schaw mondja a Szent Johannában: „Az engedelmisség éppoly szükséges a mi társadalmi rendszerünk folytonos működéséhez, mint a föld forgása ahhoz, hogy éjre reggel és nappalra éjszaka következzen. De mégsem oly *önként való*, mint amilyennek látszik. A püspök meghódol és engedelmeskedik a királynak, de jöjjön csak hozzá egy plébános és adjon neki — bármily szükséges és okos — parancsot, s a püspök meg fog feledkezni öltönyéről és le fogja hordani a plébánost szemtelenségéért“.

Egyetlen indok Proszvimmer dr. szerint a birói ítéletekben a nyugdíj felemelésére, a méltányosság. Hogy nem ez az egyetlen indok arról mindenki meggyőződhetik, aki egy nyugdíjvalorizációs ítéletet a kezébe vesz. De tudnia kell a cikkírónak, hogy ez az indok, vagyis a jus aequum alkalmazása minden más egyéb indokkal kell, hogy konkuráljon fontosság dolgában, még azzal az indokkal is, (amely pedig szintén Proszvimmer dr. ellen szól), hogy a felek akarata annak idején arra irányult, hogy a nyugdíjas reális tartalommal bíró valamit kapjon kézhez egy emberéleten keresztül végzett és *aranykorona értékben nyugtott munkájáért*.

Hogy cikkemet, amely hemzseg az idézetektől, még egy idézettel fejezzem be, felhívom Proszvimmer dr. figyelmét a nagy Kant következő mondására: „A világon nem gondolható semmi, amit *megszorítás nélkül* jönak lehetne tartanunk, csupán a jóakaratot tarthatjuk annak.“

Dr. Berczel Aladár.

Ingó jelzalog.

Az ingó jelzalog gondolata ötletszerűen, formátlanul hosszú idők óta élt és fejlődött már gazdaságunk organizmusában. Hiába sürgette azonban a közvélemény a mind égetőbbé váló szükséglet legális kielégítését, hiába kereste tévelyegve, hamis ösvényeken, de a kényszer parancsolta következetességgel a törvény szavába kapcsolódó megoldás módját: jogunk a legutóbbi időkig visszaretentett attól, hogy a klasszikus tradíció-elmélet áttörésével a népszerű gondolat törvényes felépítését vállalja. Nem tagadható, hogy az ingó jelzalog konstrukciója esztétikai tökéletességben nem vetekedhetik a klasszikus jog intézményeivel, szabadossága révén nem lehet ideálja az abszolút hatályu dologi jognak és hogy hibrid formáit a teória fanatikusai nehezen tudják majd be-skatulyázni ezeréves fogalmaik leltárába. De ha az élet sugallatán kialakult intézmény a dogmatika valamely elvont fogalmával ellenkezik, akkor nem az élet törzsén hajtott gondolatban, hanem az elmélet e tételében van a hiba és akkor nem a valóság jelenségeit kell a fogalom szűk medrébe szori-

tani, hanem az elméleti kategóriát az élet megnyilatkozásához hozzáfórmálni.

Gazdaságunk mai leromlottsága mellett nem nélkülözhetjük a hitel egyetlen oly instrumentumát sem, amely az adós és hitelező közti kapcsolatot megkönnyíti. A gazdasági élet harmóniájának érdeke az olyan megoldás, amely amellett, hogy biztosítja az adós részére a zálogtárgy termelő értékét, nem szűnik meg a követelést dologilag biztosítani. Ennek az érdeknek jogi kifejezőjét látta a közvélemény az ingó jelzálog intézményében és misem bizonyítja jobban a szükséglet aktualitását, minthogy a gazdasági atmoszféra nyomása alatt ma már elcsendesedett az elmélet tiltakozása, az intézmény lényege ellen gyűlt aggályok eloszlottnak tekinthetők, a hivatalos kodifikáció gépezete megindult és csupán a keresztülvitel részletei képezik diskusszió tárgyát.

Kérdések légiója tárul e téren is elénk. Elsősorban felmerül az a kérdés, hogy vajjon mi lehet, vagy legyen a jelzálog tárgya?

A különböző törvényhozások a jelzálog tárgyát más és más ingóságokra korlátozzák. A svájci-törvény csupán állatokra, a belga a függőtermésre, a francia a függőtermésre, gazdasági gépekre és a gazdálkodásnál használt állatokra terjeszti ki. Világos, hogy nem jogi szempontok, hanem a kielégítendő gazdasági szükséglet adja az elhatárolás benső indokát. De lege ferenda — az említendő korlátokon belül — minden vagyontárgy elzálogosítható lehetne, hiszen természetes, hogy a hitelező jólfelfogott érdekében ki fogja zárni az alkalmatlan ingóságokat. Különösen alkalmasnak tűnnek jelzálogi lekötés szempontjából az üzleti berendezés, üzemi, gazdasági gépek, butorok, háziállatok stb. Ezek azok az objektumok, amelyeket a gyakorlat mindenkor szeretett volna a zálogforgalomba bevonni, feltéve, hogy a zálogtárgyat a hitelezőnek átadni nem kell. Miután pedig az élet mindig kitölti azt a hézagot, amit a jog rendszerében technikai fogyatékságánál fogva, vagy akár szándékosan üresen hagy: minden nap találkozhattunk az ingó zálogbaadás azon formájával, amelynél az adós tulajdonul adja üzemi berendezését, gépeit, a marhalevél átírásával lovát, marháját, viszont kiköti, hogy birtokban marad és hogy a kötelezettség összegével azt visszavásárolhatja. A pactum reservati dominii, a végrehajtási zálogjog ügylet alapján való igénybevétele stb. nem egyebek mint a jog által nem recipiált ingó jelzálogjognak legális intézmények köntöseben jelentkező formái. Ez álarcos hitelügyletek azonban költségesek, bizonytalanok — bíróságaink sokszor letörlik a színleges zálogvétel szankcióját — és jogalkati fogyatkozásaiknál fogva ugy az adósra, mint a hitelezőre nyomasztólag és elkedvetlenítőleg hatnak. Pedig nem jögel-

nes szándék az, ami ez ügyletek háttérében áll: ellenkezőleg a formátlan gondolat jelzi már itt a zálogjog kialakulásának helyes irányát. Természetes viszont, hogy az ilyen burkolt hitelformáknál jogilag és gazdaságilag egészségesebb megoldás az ingó jelzálog sui iuris intézménye.

Megengedhetővé kellene tenni a zálogjog kiterjesztését a vagyontárgyak oly területére is, melyre jogunk mai állása mellett a zálogjog hatálya nem terjed ki. Ilyenek a bérleti, szabadalmi, védjegy esetleg amennyiben átruházhatók az állami engedélytől függő (italmérés, trafik stb.) jogok. Ezek nyilvánossága és speciálitása szembeszökő, részben lajtsromozva vagy publikálva vannak: az ingó jelzálog minden előnyét biztosíthatják, annak fogyatékoságai nélkül.

Ellenben nem kívánatos a dologösszességek, üzletben raktárban elhelyezett áruk, a függőtermés és a fundus instruktus, mint egység elzálogosítását megengedni. A kereskedelmi áruk elzálogosítása az áruhitel teljes felborulását, a személyi hitel megszűnését eredményezné. A függőtermés zálogbaadása a zálogjog egyik fogalmi elemével a speciálitással kerülne ellentétbe. A függőtermés terjedelme és értéke pontosan meg nem határozható: csupán egy ígélet, melynek valörje sok kiszámíthatatlan tényezőtől függ. Másrészt mint az ingatlan alkatrészét nehéz az ingatlan állagának jövőbeli viszontagságaitól elválasztani, önálló jogi életet nem élhet és külön dologi jogok tárgya nem lehet. A fundus instruktus dologösszesség már pedig jelzálogjog szerzését célszerű egyedileg megjelölt ingóra korlátozni. A fogalmába gyűjtött ingóságok, gép, szerzőszám, állatok stb. egyedileg természetesen elzálogosíthatók. A speciesre bontás és fixirozás annál szükségesebb, mert az egész intézmény végső biztosítéka a büntetőjogi felelősség, ez pedig határozott és egyszerű tényállást kíván meg.

Az ingó jelzálog hatályát nem korlátozhatjuk a végrehajtási törvények által védett létminimumnak deklarált termelési eszközök tekintetében sem: Az intézmény konstrukciójának egyik legnehezebb — hivi által csodálatosképpen figyelmen kívül hagyott — problémája ez. Ingó jelzálogjogunk szerkezetében metszi végrehajtási törvényeinket, különösen az 1908. XXXXI. t.-c. (novella) által teremtett joghelyzetet, így annak hozzáidomuló átrevideálása nélkül, minden szankciójától megfosztott levegőben lógó gondolat maradna. Intézményünk célja a végső hitelalapnak, a kisiparos és kisgazda termelő és munkaeszközeinek kihasználása, ezzel szemben végrehajtási törvényünk szerint éppen ez ingóságok azok, amelyek mint az adós létminimuma végrehajtási zálogolás és kielégítés tárgyai nem lehetnek. Ami foglalás és kielégítési alap nem lehet, az természetesen a hitelező követelését biztosító zálognak sem képzelhető. Lehetetlen ellentmondás egyik

oldalon a kis existenciák érdekében vagyonminimumukat mint végső hitelalapot megszervezni, azt az új intézmény gazdasági súlypontjaként beállítani, másfelül ugyancsak a kisember védelmének jelszavával ezt a létminimumot hozzáférhetetlen tabuként biztosítani és ezáltal kivonni a hitelezés köréből. Ha a Vn. mentesítő rendelkezései fennmaradnak, akkor éppen azokat a rétegeket zárjuk el az új hitelforrástól, amelyeknek arra legnagyobb szükségük van, de ha az intézményt a kisiparos és kiscgazda számára hozzáférhetővé nem tesszük, akkor az egész ingó jelzálog minden gazdasági jelentőség nélkül való csökevényre redukálódik, amelynek kísérletéért nem volna érdemes jogrendszerünk egységét megbolygatni

Nyilvánvaló azonban, hogy a zálogjog célja a gazdasági alanyok hitelszükségletének könnyebb kielégítése, in ultima ratione azok boldogulásának előmozdítása volna. Ha e cél felé haladva beleütközünk a jog olyan rendelkezéseibe, amelyek a maguk idejében ugyancsak e végső cél érdekében hoztak, de a jelen viszonyok közt és az új intézményre reflektálva feleslegessé sőt ártalmassá váltak: akkor az e vonatkozásban elavult korlátok lebontandók. Végrehajtási eljárásunk reformálandó oly irányban, hogy az új hitel egészséges fejlődését meg ne bénítsa. Az ingó jelzálog rendeltetésében nemcsak szerkezetében különbözik az átadással létesült kezizálogtól. Jogi szemléletünk természetesnek tartja, hogy ha a Vn. védte ingók kezizálogba adatnak, akkor a hitelező magát azokból annak rendje szerint kielégítheti. Sem jogi, sem gazdasági alapja nincsen annak, hogy az ingó jelzálognál ettől eltérő megszorításokat tegyünk és a túlzott védelmet — amely mint minden gyámkodó oltalom, a védeneknek nagyobb kárára van mint előnyére, — fenntartsuk. A végrehajtási törvények védő határozatai legfeljebb ott indokoltak, ahol a kiuzsorázás veszélye fenyeget és nem önkéntes ügyleti megállapodás a kötelezettség alapja. Megfelelő ellenőrzés és hiteléletünk egészséges versenye mellett ez a távoli veszély alig eshetik latba.

Az ingó jelzálogjog nem szorítható valamely fennálló, számszerűleg meghatározott követelés biztosítására. Az ingatlan jelzálog körében kialakult u. n. biztosítéki jelzálog analógiájára az ingók világában is megkívánja a forgalom érdeke, hogy a jelzálogjog kiterjeszhető legyen a hi-elező és adós között létrejött kereteiben elhatárolt, azonban belül azonban fluktuáló hitelviszonyra is, hol a jelzálog nem szolgál valamilyen fix követelés megerősítéséül, de arra hivatott, hogy dologilag biztosító védelme szárnyai alatt a kapcsolatos kötelmi viszonyok könnyen és nyugodtan fejlődjenek. A kereskedelmi élet egyik másik ága nálunk is kezd reáterni az egy hitelező rendszerre, amelynek lényege az, hogy a kereskedő, iparos

egy nagy vállalattal, vagy pénzüintézzettel áll kapcsolatban, az látja el áruival, vagy készpénzzel, viszont egész vagyona annak részére van fedezetül lekötve. Gondoljunk a nagyiparos és nagykereskedő áruhitelre, a sör, szesz, konzervgyárak stb. és az általuk elmentált üzemek hitelviszonyaira. A forgalom jelentékeny biztonságát ezáltal olcsóbbodását is jelentené, ha a hitelező hosszabb lejáratu, tartalmilag változó követelését dologi biztosítékkal látná fedezve.

Az ingó zálogjog nyilvántartására járásbirósági székhelyeken birói hatóság, esetleg kir. közjegyző által vezetett lajstromok nyitandók, ahol az ingó jelzálog tárgya és tartalma feltüntetendő. Zálogjogot csak a lajstromba történt bejegyzéssel lehet szerezni. A hitelező követelheti, hogy a tárgyon az elzálogosítás ténye feltüntetessék. Konstitutív hatálya a lajstromba való bejegyzésnek volna, a zálogtárgy fizikai megjelölésének (jel, bélyegző stb.) primitívnek tűnő segítségére mégis szükség van, mert harmadik személyekkel szemben a leghatályosabb biztosítékot nyújtja: jelzés mellett jóhiszemű szerzés alig volna elképzelhető. Nyitva marad itt annak a lehetősége, hogy az adós a jelzést megsemmisíti, a lekötött dolgot idegen helyre szállítja és ott esetleg újból elzálogosítja vagy elidegeníti. E visszaélések ellen magánjogi eszközzel védekezni nem lehet. De egymagában az a körülmény, hogy az intézmény konstrukcióbeli fogyatékoságánál fogva megadja a bűnözés lehetőségét: az intézmény elvetését nem indokolhatja. A visszaéléseket meg kell előzni és meg kell nehezíteni, de néhány kriminális eljárás probabilitása a gondolatot nem kompromittálja. Ha való igaz is, hogy az ingó jelzálogjog megkívánja a büntető jog szankcióját, ne felejtjük el, hogy egész magánjogi rendünket, magát a tulajdon intézményét is végső fokon a büntetőjog védelmezi.

Azt a félelmet sem látjuk alaposnak, hogy a bírósági gyakorlat méltányossági szempontoktól vezetve, enyhe ítéleteivel illuzóriussá fogja tenni ezt a védelmet is. Utálnak itt a vétkes bukás, hitelezési csalás körében kialakult joggyakorlatra, ahol hiába a Btk. szigorú büntetése, a praxis ennyihébb tételeiben is ritkán alkalmazza. Csakhogy ez esetekben is nem annyira a bíróság ellágyulása, mint inkább az a körülmény okozza a felmentések többségét, hogy a deliktum tényállása rendkívül kusza, a terhelt rengeteg mentő, minősítő és bűnös séget kizáró okban találhat kibuvót. Aki azonban a zálogba adott dolgot eladja, újból zálogbaadja, vagy megrongálja, az igen egyszerű bűnügyi tényállást produkál: sikkaszt, csal vagy lop. Ilyen határozottan körülírt bűncselekményt csak bűnöző szándékkal lehet elkövetni, ehhez képest a megtorlás is kétségtelen és szigorú lesz.

A jelzálogi lekötés nem ütközhetik a jóhiszemű szerzőnek a forgalom biztonsága érdekében óvott jogába. Tehát az ellen, aki az adóstól a zálogtárgy birtokát megszerezte a jelzálogjog csak akkor érvényesíthető, ha az új birtokos rosszhiszemű, vagy jogcím nélkül birtokol. Egyik gyöngéje intézményünknek, hogy ezek szerint feltétlen dologi biztosítékot nem nyújt. Az ingatlan megmozdíthatatlan, el nem vihető: az ingó azonban megváltoztatható, helyéről elvihető: olyan lajstrom, amely a forgalom tárgyát képező minden ingót, azok egyedi azonosságát feltüntető módon jegyzékbe foglalja, el nem képzelhető. Oly erősségű zálogjog, mint az ingatlanok tekintetében a telekkönyvi intézményen felépülhetett, az ingóságok világában fogalmilag ki van zárva. A végrehajthatóval vagy későbbi jelzálogos hitelezővel szemben azonban a zálogos hitelezőt elsőbbség illetheti még.

Technikai szempontok figyelembe vételével szabályozandók a zálogbaadás hatályának időbeli korlátozása, a bérbeadó törvényes zálogjogának elsőbbségi kérdése és a jelzálogból való kielégítés gyors és olcsó eljárási szabályai.

Merőben helytelen volna annak a bizonyos oldalokról felhangzott kívánságnak honorálása, hogy ez ügyleten alapuló jogokat csupán néhány elsőrendű pénzügyi szereztesse. Ha ilyen megszorítás mellett a privilégiumból kizárt hitelező kizárólag a kiválasztott pénzügyi útján tudna hitelt folyósítani: az új intézményben kifejezésre jutott gazdasági érdek legértékesebb gondolatai homályosodnának el. Az idegen szerv beékelése megdrágítaná a hitelt, megszükitené annak kereteit, a hitelező vállalatokat kiszolgáltatná egyes kiváltságos bankoknak és merevvé, szigorubbá tenné a hitelviszonyt, amely a nagyiparos, vagy nagykereskedő és a vele közvetlenül szerződő hitelt élvező üzem vagy kereskedő között a kölcsönös gazdasági érdekek mérlegelése folytán rugalmasabb, szelidebb és humánusabb szövésű. Végül a privilégium lehetetlenné tenné az árukövetelések, az adósnak nyújtott tartály, hordó, üzemi berendezési hitel biztosítását, szóval megbénítaná az intézmény hatályosságát épen azokon a területeken, hol szükségességét a praxis legrégebben ismerte fel.

Amint látjuk az ingó jelzálog a gazdasági életnek mind általánosabbá váló hiányérzetét elégítené ki. Kodifikációjától nem várhatjuk ugyan hiteléletünknek azt a mély perspektívájú ujjaszületését, amelyet vérmesen lelkes fanatikuskai legutóbb a Közgazdasági Társaság ankétján is vágyaik délibábjaként kifestettek, azt sem remélhetjük, hogy varázsvesszőjével eddig terméketlen talajból új hitelforrásokat buzogtató hirtelen elő, de ha helyesen alkalmazott eszközeivel olyan hidat ver a hitelélet szembenálló pólusai közé, amelyen keresz-

tül a forgalom nyugodtan, olcsón és biztonságosan bonyolít-
ható le: akkor jogéletünk minden fantasztikus varázsszernél
hasznosabb intézménnyel fog gazdagodni.

Dr. Varannai István.

A csődönkívüli kényszeregyességről szóló rendeletek módosítása.

Az igazságügyminiszterium tudvalevőleg szaktanácskoz-
mányt tartott e tárgyban. A tanácskozmány alapjául egy
rendelettervezet szolgált, amely nem tükrözi vissza sem a
miniszterium, sem előadója, dr. Tury Sándor Kornél állás-
pontját, csak egybefoglalja több-kevesebb kidolgozottság-
gal mindazokat a kívánalmakat, amelyek az érdekeltségek
részéről felhangzottak. Feldolgozza a tervezet továbbá a
15700/925. I. M. sz. rendeletet is, úgy, hogy az hatályát veszítene.

A módosítások, amelyeket a tervezet proponál, főkép
három irányban mozognak: 1 az alaprendelet („R“) tökéle-
tesbitése a gyakorlatban felmerült kételyek és hiányok elosz-
latására; 2. a vagyonfelügyelő helyzetének önállóbbá tétele
és felelősségének mélyítése az osztrák novella mintájára és
3. a hitelezői érdekképviseletek (Országos Központi Hitel-
védelmi Szervezet címén alakítandó új testület, Pénzüniezeti
Központ) közbenjöttével az egyességi eljárás előtt magán-
egyesség megkísérlésének szabályozása, mi mellett nyílt kér-
dés maradt, vajjon ennek kötelezőleg, vagy csak fakultatív
módon kell-e történnie s nyitva maradt a közelebbi szabályo-
zás mikéntjének kérdése is.

ad 1. A T. mindenekelőtt szigorítja az *eljárás megindí-
tásának feltételeit*, amennyiben nemcsak megtartja a 15700.
1925. I. M. sz. rendeletben megszabott minimális hányadot,
de megtiltja az eljárás megindítását pl. akkor is, ha az adós
üzlete egy évnél nem hosszabb ideje áll fenn, továbbá, ha
két éven belül kötött csődbeli vagy csődönkívüli kényszer-
egyességét nem teljesítette vagy ha a kereskedő adós könyve-
ket nem, vagy csak rendetlenül vezette stb. (6. §.)

A R. 18. §-a szempontjából a T. (12. §.) a végrehajtás-
sal egyenlővé teszi a *zárlatot és a szoros zárt* s az itt fel-
merülő eljárási kérdéseket nagyjában helyesen rendezzi.

Beható vitát provokált a T. 12. §. 4. pontja, amely
szerint az eljárás megindítása előtt a *K. T. 305. vagy 306.
§-a alapján szerzett zálogjogot* az egyességi eljárás alatt nem
lehet érvényesíteni s az ily zálogjog tárgyának elárverezését
fel kell függeszteni. Az „érvényesítés“ kategóriája ellen azt
vetették fel, hogy a keresk. zálogjog érvényesítése sokszor